

Adventieve *Biscutella*'s

door

S. J. VAN OOSTSTROOM
(Rijksherbarium, Leiden)

De vondst van een voor Nederland nieuwe adventieve *Biscutella*-soort, nl. *B. auriculata* L., bracht mij er toe na te gaan welke adventieve *Biscutella*'s er tot nu toe bij ons waren aangetroffen. Dit bleken er twee te zijn, nl. *B. didyma* L. en de variëteit *ciliata* (DC.) Halácsy daarvan. *B. didyma* wordt oorspronkelijk in de Nederlandse botanische literatuur onder het synoniem *B. apula* L. vermeld. Verder treffen wij in de literatuur de naam *B. laevigata* L. aan. Het materiaal onder deze naam blijkt echter ook tot *B. didyma* te behoren.

De beide tot nu toe aangetroffen soorten zijn als volgt van elkaar te onderscheiden:

1. Bloemkroonbladen ca. 10—15 mm lang, met een lange nagel. Hauwtjes aan de top niet uitgerand, doch in de stijl versmald	1. <i>B. auriculata</i> L.
1'. Bloemkroonbladen ca. 3—5 mm lang, met een zeer korte nagel. Hauwtjes aan de top uitgerand	2. <i>B. didyma</i> L.

1. *Biscutella auriculata* L., Sp. Pl. 1753, p. 652—Fig. 1, a.

Plant eenjarig. Stengels 15—75 cm hoog, onderaan verspreid borstelig behaard, bovenaan vrijwel kaal tot kaal. Bladen behaard, de onderste langwerpig tot smal omgekeerd eirond, aan de top stomp, wigvormig versmald naar de voet, grof gegolfd-getand of vrijwel gaafrandig, de stengelbladen langwerpig of lancetvormig, met stengelomvattende voet zittend. Trossen veelbloemig; bloemen zwavelgeel. Buitenste kelkbladen langwerpig tot lijn-lancetvormig, vrij stomp, aan de voet met een bijna 2 mm lange uitzakking en met inbegrip daarvan bij ons materiaal ca. 8 mm lang, de binnenste ongeveer lijnvormig en ca. 6 mm lang. Kroonbladen ca. 10—15 mm lang, met een lange smalle nagel, die iets langer is dan de ongeveer elliptische, aan de top afgeronde plaat. Hauwtjes 7—8(—10) × 12—13(—18) mm, aan de voet iets uitgerand, aan de top in de stijl versmald, smal gevleugeld, de kleppen papilleus; stijl ongeveer even lang als de kleppen.

Velp (Gld.), op stationsruigte, leg. *F. A. des Tombe* no. 145, juli 1907 (L); Beverwijk, vuilnisstortplaats, leg. *J. Akkerman*, 3 aug. 1968 (L); Wormerveer, vuilnisstortplaats, leg. *J. Akkerman*, 12 juli 1969 (L).

Het exemplaar van Velp werd oorspronkelijk beschouwd als *B. apula* L. (DES TOMBE, 1912, p. 17; VAN SOEST, 1926, p. 126).

B. auriculata komt voor in het westelijke Middellandse Zee-gebied, zowel in Europa als in Noord-Afrika; voorts op de Kanarische eilanden.

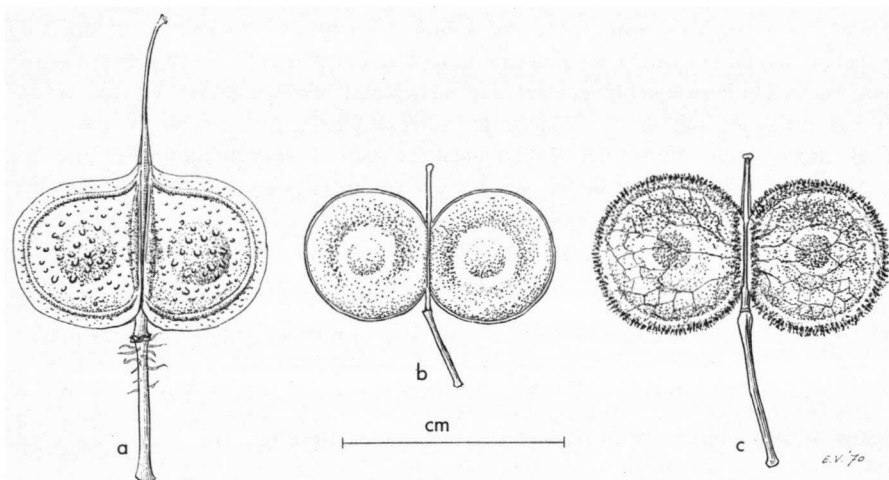

Fig. 1. Hauwtjes van a: *Biscutella auriculata* L.; b: *B. didyma* L. var. *leiocarpa* (DC.) Halácsy; c: *id.* var. *ciliata* (DC.) Halácsy.

2. *Biscutella didyma* L., Sp. Pl. 1753, p. 653 — *B. apula* L., Mantissa ed. 2, 1771, p. 254, nom. illeg.—Fig. 1, b, c.

Plant eenjarig. Stengels 10—50 cm hoog, onderaan verspreid borstelig behaard, bovenaan vrijwel kaal tot kaal. Bladen behaard, de onderste langwerpig tot omgekeerd eirond, stomp tot afgerond aan de top, wigvormig versmald naar de voet, gaafrandig of iets gegolfd-getand (soms dieper ingesneden), de stengelbladen langwerpig tot lijn-lancetvormig, met versmalde voet zittend, getand. Trossen veelbloemig; bloemen geel. Kelkbladen langwerpig elliptisch, vrij stomp, ca. 2 mm lang, de buitenste zonder uitzakking aan de voet. Kroonbladen ca. 3—5 mm lang, de plaat elliptisch tot omgekeerd eirond, aan de top afgerond, aan de voet in een zeer korte nagel versmald. Hauwtjes 5—6 × 9—11 mm, aan voet en top uitgerand, zeer smal gevleugeld; stijl iets korter dan de kleppen.

Deventer, Pothoofd, leg. *J. D. Kobus*, juli 1878 (NBV); Deventer, op een krib aan de westzijde van de IJssel, leg. *W. J. Reuvekamp Jr.*, aug. 1934 (L); Assendelft, vuilnisstortplaats, leg. *J. Akkerman*, 22 juni 1968 (L).

De door Reuvekamp en Akkerman verzamelde exemplaren hebben volkomen kale hauwtjes [var. *leiocarpa* (DC.) Halácsy, Consp. Fl. Graec. 1, 1901, p. 105 —fig. 1, b. Bij de plant van Kobus zijn de vruchten nog niet ontwikkeld; de vruchtbeginsels zijn echter kaal.

Bij de var. *ciliata* (DC.) Halácsy, l.c. = fig. 1, c, zijn de hauwtjes aan de rand en soms ook op het midden van de kleppen kort behaard. Hier toebehoren de volgende exemplaren:

Deventer, ruderaal terrein, leg. *J. van Borssum Waalkes* no. 6467, juli 1942 (L); Beverwijk, vuilnisstortplaats, leg. *J. Akkerman*, 9 aug. 1967 (L).

De door Reuvekamp bij Deventer verzamelde plant werd oorspronkelijk gehouden voor *B. laevigata* L. f. *leiocarpa* Thell. (KLOOS, 1935, p. 135; KLOOS & WACHTER, 1935, p. 395) doch behoort m.i. tot *B. didyma* evenals de plant van Kobus, een bloeiend exemplaar zonder vruchten, die oorspronkelijk ook als *B. laevigata* werd beschouwd.

De bloemen van *B. laevigata* hebben nl. kroonbladen waarbij de plaat plotseling in de nagel is versmald terwijl bovendien aan de voet van de plaat ter weerszijden een oortje voorkomt. Dit laatste is bij het exemplaar van Kobus niet het geval; het heeft kroonbladen die geheel met die van *B. didyma* overeenkomen.

B. didyma komt voor in het Middellandse Zee-gebied en oostelijk tot in Iran.

Voor een overzicht over de variabiliteit der beide genoemde soorten zou ik willen verwijzen naar MAIRE & QUÉZEL (1967, p. 128 en 148).

Literatuur

KLOOS, A. W., 1935. Aanwinsten van de Nederlandse flora in 1934. Ned. Kruidk. Arch. 45, p. 129—150.

— & W. H. WACHTER, 1935. Nieuwe plantensoorten en variëteiten gevonden in Nederland in 1934. De Levende Natuur 39(12), p. 394—395.

MAIRE, R. & P. QUÉZEL, 1967. Flore de l'Afrique du Nord XIII. Paris.

SOEST, J. L. VAN, 1926. Flora van Arnhem IV. Ned. Kruidk. Arch. 1925 (1926), p. 97—137.

TOMBE, F. DES, 1912. Verzeichniss der neuen und bemerkenswerthen Gefässpflanzen welche in den Niederlanden 1901—1910 gefunden wurden. Erster Teil. Meded. Rijks Herbarium 8, p. 1—61.

Summary

Two species of *Biscutella*, viz. *B. auriculata* L. and *B. didyma* L. are known as aliens in the Netherlands. They can be distinguished from each other as follows:

1. Petals c. 10—15 mm long, with a long claw. Outer sepals saccate at the base. Silicula not emarginate at the apex, but narrowed into the style. 1. *B. auriculata* L.
- 1'. Petals c. 3—5 mm long, with a very short claw. Outer sepals not saccate. Silicula emarginate at the apex 2. *B. didyma* L.

Of *B. didyma* both var. *leiocarpa* (DC.) Halácsy (glabrous fruits) and var. *ciliata* (DC.) Halácsy (fruits with ciliate margins and sometimes with short hairs on the valves) have been found.